

‘સ.મ.’ના સમ્પાદક મંડળ તરફથી

અમારા માનવંતા સૌ વાચકોને દીવાળીની અને નુતન વર્ષની અઢળક શુભકામનાઓ..

વૈશ્વીકીકરણમાં પ્રાદેશીક ભાષાઓની આહુતી

—મુરજી ગડા

આજકાલ ભારતના બધા પ્રાન્તોમાં વત્તેઓછે અંશે પ્રાદેશીક ભાષાઓને બચાવવાની – ટકાવવાની ચળવળ ચાલે છે. ઘણા લોકો પોતાનાં મત અને મુરાદ પ્રમાણે એમાં પોતાનું યોગદાન આપે છે. એને માટે વીવીધ કાર્યક્રમો યોજાય અને લેખો લખાય છે. ગુજરાતમાં આ ઝુંબેશ કદાચ વધુ પ્રમાણમાં છે. એ હેતુથી વડોદરામાં એ માટેનાં આંતરરાષ્ટ્રીય સમ્મેલનો પણ યોજાયાં છે.

આવી ચળવળમાં, લોકોનો પોતાની માતૃભાષા પ્રત્યેનો પ્રેમ અને ગૌરવ છતાં થાય છે. આ લાગણીની કદર કરીએ તોય; વાસ્તવિકતાને અવગણી ન શકાય. ગમે તેટલી નીષ્ઠાથી નાની પ્રાદેશીક ભાષા બચાવવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવે તોયે, લાંબાગાળે પ્રાદેશીક ભાષાઓનું ભાવી ધુંધળું દેખાય છે.

લોકો કાં તો વૈશ્વીકીકરણને સમજતા નથી કે હજી એને સ્વીકારવા તૈયાર નથી. ‘વૈશ્વીકીકરણનું આ સુનામી’ એટલું જબરદસ્ત છે કે સો વરસ પછીની દુનીયા માની ન શકાય એટલી અલગ હશે.

ભુતકાળમાં કુટુંબો સંયુક્ત હતાં અને દુનીયા વીભક્ત હતી; હવે કુટુંબો વીભક્ત થઈ રહ્યાં છે અને દુનીયા સંયુક્ત થઈ રહી છે. બીજા વીશ્વયુદ્ધના અન્ત સાથે વૈશ્વીકીકરણનું નવું મોજું શરુ થયું છે અને છેલ્લા ત્રણ દાયકાથી એણે વેગ પકડ્યો છે. એનું એક પાસું એ છે કે પ્રવાસ, વ્યાપાર, શીક્ષણ, સ્થળાન્તર, દેશાન્તર જેવાં કારણોને લીધે લોકો વધુ ભાષાઓ શીખવા લાગ્યા છે. એ પહેલાં બહુ ઓછા લોકોને પોતાની માતૃભાષા ઉપરાન્ત બીજી કોઈ ભાષા આવડતી હતી. હવે બે કે તેથી વધુ ભાષાઓ જાણનાર લોકોની સંખ્યા ઘણી વધી છે અને હજી વધતી જશે. પરીણામે માતૃભાષા પરનું અવલમ્બન ઓછું થતું જાય છે. માણસ કામચલાઉ ધોરણે ઘણી ભાષાઓ જાણી-સમજી શકે; પણ પારંગત તો એક-બેમાં જ થઈ શકે છે. એની પસન્દગી, જરુરત પ્રમાણે વધુ પ્રચલીત અને સમૃદ્ધ ભાષા પ્રત્યે ઢળે છે.

કોઈપણ ભાષાનું મહત્ત્વ કે તેની અગત્ય, તે કેટલા લોકોની માતૃભાષા છે, માત્ર એનાથી ન થઈ શકે. એ માટેના બીજા પણ કેટલાક માપદંડ છે. એ ભાષાના મુળ પ્રદેશની બહાર, એનો ફેલાવો કેટલો છે, જેમની એ માતૃભાષા ન હોય એવા કેટલા લોકો એ ભાષા સારી રીતે સમજી, બોલી, વાંચી શકે છે, એમાં કેટલાં દૈનિક, સામયીક, પુસ્તકો બહાર પડે છે, એમાં કેટલી ફીલ્મો બને છે અને જોવાય છે વગેરે બાબતો એ ભાષાની ‘પહોંચ’ બતાવે છે. પહોંચને લીધે પ્રભાવ વધે છે.

ચીનમાં વપરાતી અને બહાર ચીની કહેવાતી, મેન્ડરીન ભાષા દુનીયામાં સૌથી વધુ લોકોની માતૃભાષા છે એ વાત ખરી; પણ ચીનની બહાર કેટલા લોકો એ જાણે છે કે જાણવા ઈચ્છે છે? માતૃભાષાને ધોરણેસ્પેનીશનો

બીજો, અંગ્રેજીનો ત્રીજો અને હીન્દીનો ચોથો નંબર આવે છે. હીન્દીની હાલત પણ ચીની જેવી છે. આ બન્ને ભાષાઓની પહોંચ ઓછી હોવાથી એમનો આન્તરરાષ્ટ્રીય પ્રભાવ ઓછો છે.

અંગ્રેજીની પહોંચ અને પ્રભાવના બે દાખલા જોઈએ. જ્યારે ભારત અને ચીન વચ્ચે કોઈ વેપારી કે રાજદ્વારી કરાર થાય છે, ત્યારે એ હીન્દી કે ચીની ભાષામાં નહીં; પણ અંગ્રેજીમાં થાય છે. એ જ પ્રમાણે ખાડી દેશો હોય કે જાપાન – કોરીયા હોય; એમની સાથેનો આપણો વ્યવહાર અંગ્રેજીમાં જ થાય છે. આ બધું આપણે સ્વેચ્છાએ કરીએ છીએ. માત્ર આપણે જ નહીં; દુનિયાના બહુમતી દેશ એકબીજા સાથેનો વ્યવહાર અંગ્રેજીમાં જ કરે છે. આનું કારણ દેખીતું છે. મોટાભાગના દેશોમાં અંગ્રેજી જાણનાર વર્ગ જેટલી સહેલાઈથી મળી રહે છે, એટલી સહેલાઈથી બીજી કોઈ ભાષા જાણનાર નહીં મળે. અંગ્રેજીની પહોંચ અને પ્રભાવનો બીજો દાખલો છે એમાં પ્રકાશીત થતાં છાપાં, સામયીકો, પુસ્તકો અને ફીલ્મોની સંખ્યા તેમ જ ગુણવત્તાનો. બીજી કોઈ ભાષા એની નજીક પણ નથી આવી શકતી. અંગ્રેજીનો પ્રભાવ સ્વીકારવામાં ઘેલછા છે કે એનો આંધળો વીરોધ કરનારમાં ઈર્ષા છે તે એક ચર્ચાનો વીષય છે. એના માટે અલગ લેખ જોઈએ.

સત્તરમી સદીમાં, જ્યારે ભારત દુનિયાનું સૌથી સમૃદ્ધ અને શક્યતઃ શક્તિશાળી રાષ્ટ્ર હતું ત્યારે, જો બધે છવાઈ ગયું હોત તો આજે અંગ્રેજીને બદલે હીન્દી-ઉર્દૂની બોલબાલા હોત. આપણે મન્દીરો અને મહેલો બાંધવામાંથી ઉંચા નહીં આવ્યા !

ભુતકાળ અને વર્તમાનની વાત છોડીને ભવિષ્યની શક્યતાઓ તપાસીએ. આજે દુનિયામાં જે 6000 – 7000 ‘જીવંત’ ભાષા-બોલીઓ છે તેમાંથી મોટાભાગની મુખ્ય પ્રવાહથી દુર રહેતી આદીવાસી પ્રજાની બોલીઓ છે. જેમાં લખાણ થતું હોય, એવી ગણનાપાત્ર ભાષાઓ તો સેંકડોમાં છે; હજારોમાં નથી. એક લાખથી વધુ લોકો વાપરતા હોય એવી ભાષાઓ 400થી પણ ઓછી છે. એક કરોડથી વધુ લોકોની હોય એવી ભાષાઓ માત્ર 65 જેટલી છે.

આદીવાસીઓ હવે ઝડપથી મુખ્ય પ્રવાહમાં ભળવા લાગ્યા છે. આધુનિક સગવડોનું આકર્ષણ બધાને સરખું છે. ઘણાને પોતાની પરમ્પરાનું વળગણ હવે એટલું રહ્યું નથી. ઝડપી શહેરીકરણ અને શહેરમાં રહેલી કમાણીની તકો એમાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. જે જાતીઓ મુખ્ય પ્રવાહમાં જલદી ભળશે તેઓ નવી ભાષા અપનાવશે અને એમની બોલી જલદી લુપ્ત થશે. પછી વારો આવશે મુખ્ય પ્રવાહમાં ભળેલ હોવા છતાં જેમાં ખાસ લખાતું ન હોય એવી ભાષા-બોલીઓનો. ગુજરાતની કચ્છી બોલી એમાંની એક છે એની વાત કરીએ.

જેમણે ધંધાર્થે કચ્છ છોડ્યું એમણે નવા પ્રદેશની ભાષા શીખી, અપનાવી અને રોજીન્દા વ્યવહારની મુખ્ય ભાષા બનાવી. એમના માટે કચ્છી અંગત સમ્બન્ધો વચ્ચે વપરાતી બીજી ભાષા બની ગઈ. ભુકમ્પ પછી કચ્છ બહારના લોકો મોટા પ્રમાણમાં કચ્છમાં રહેવા આવ્યા તેઓ ગુજરાતી કે હીન્દીમાં વ્યવહાર કરે એટલે સ્થાનિક લોકોને પણ ગુજરાતી વાપરવી પડે. આમાંથી ક્યારેક મીશ્ર ભાષા ઉભરી આવે છે. આ કુદરતી ક્રમ છે. એક ભાષાનું સંકોચન બીજી ભાષાનો ફેલાવો બને છે.

દરેક કચ્છીનું શીક્ષણ અન્ય કોઈ ભાષામાં થાય છે. શીક્ષણની ભાષા એમની મુખ્ય ભાષા બની જાય એ સ્વાભાવીક છે. માતૃભાષા અને મુખ્યભાષા એક ન હોય એવું હવે સામાન્ય બની ગયું છે. પરીણામે માતૃભાષાનું મહત્ત્વ ઓછું થાય છે. શીક્ષણ અને ઔદ્યોગીકરણને લીધે કચ્છની કાયાપલટ થઈ રહી છે. એ રીતે કચ્છી ભાષાની (બોલીની) પણ કાયાપલટ થઈ એ ધીરે ધીરે ગુજરાતીમાં ભળી જશે. સવાલ માત્ર સમયનો છે.

ભાષાની વીલુપ્તિ એટલે લુપ્ત થનાર ભાષા વાપરનારાઓનું બીજી મોટી અને સમૃદ્ધ ભાષામાં ભળી જવું. નાનું ઝરણું પોતાનું પાણી નદીમાં ઠાલવીને સુકાઈ જાય એના જેવી જ વાત છે. આમાં ગુમાવવાની સાથે મેળવવાનું પણ છે. કચ્છી માણસ ગુજરાતી અપનાવે એટલે વીસ લાખના બદલે છ કરોડ લોકો સાથે સંવાદ કરી શકે. શીક્ષણ શક્ય બને. ગુજરાતી સાહીત્યનો વીશાળ ખજાનો એના માટે ખુલે. એ જ રીતે ગુજરાતી માણસ હિન્દી શીખે એટલે છ કરોડને બદલે 50-60 કરોડ લોકો સાથે સંવાદ કરી શકે વગેરે....

ભાષાનો વીલોપ વાર્ષિક ધોરણે નહીં; પણ પેઢી દર પેઢીના ધોરણે થાય છે. વળી એ તબક્કાવાર થાય છે. પહેલાં એ મુખ્ય ભાષા મટી બીજી ભાષા બને છે. પછી એ માત્ર અંગત સમ્બન્ધો વચ્ચે વપરાય છે. અંતે બોલી નામશેષ થાય છે. જો કે નવી ટેકનોલોજીને લીધે હવે બોલીને સી.ડી. પર અંકીત કરીને સાચવી શકાય છે; પણ વ્યવહારમાં બચાવવી અઘરી છે. જે ભાષામાં લખાયું છે તે ભાષાઓ લખાણો દ્વારા સચવાઈ છે. પ્રાચીન ભારતની પાલી અને અર્ધમાગધી આના દાખલા છે. એ પણ બચાવી નથી શકાઈ; માત્ર લખાણો દ્વારા સચવાઈ છે.

દુનીયા ઘણી ઝડપથી બદલાઈ રહી છે. 300 – 400 પ્રસ્થાપીત ભાષાઓ પર રાજકીય પ્રવાહોની અસર વધારે હશે. ધીરે ધીરે આ સંખ્યા પણ નાની થતી જશે. બાકી રહેનારમાંથી મુખ્યત્વે જે તે દેશની રાષ્ટ્રભાષા હશે. કારણ કે રાષ્ટ્રભાષાઓને એમની સરકારોનું પીઠબળ હોય છે. એ રાષ્ટ્રનું ગૌરવ મનાય છે. એ ધોરણે પ્રમાણમાં નાની એવી શ્રીલંકાની સિંહાલી કે નેપાળી ભાષાનું આયુષ્ય ગુજરાતી કરતાં લાંબુ હોઈ શકે છે, જો આ રાષ્ટ્રો ત્યાં સુધી સ્વતંત્ર રહે તો ! (અંગ્રેજી વાપરતો સૌથી મોટો દેશ અમેરીકા, એકમાત્ર દેશ છે જેની સત્તાવાર કોઈ રાષ્ટ્રભાષા નથી !)

નાની પ્રાદેશીક ભાષાઓ લુપ્ત થવા સાથે બાકી રહેનાર ભાષાઓ વધુ મોટી અને સમૃદ્ધ થશે. એમાં સમાનાર નાની ભાષાના કેટલાક શબ્દપ્રયોગો, સાહીત્ય વગેરે પોતાની મેળે ઓતપ્રોત થશે. વૈશ્વિકીકરણની નાની આવૃત્તિ જેવું હિન્દીનું રાષ્ટ્રીયકરણ ભારતમાં થઈ રહ્યું છે. દેશમાં હિન્દી ફેલાવાનો સરકારનો 50 અને 60ના દાયકાનો પ્રયાસ ખાસ સફળ ન થયો. એ કામ આજે બોલીવુડ, ટેલીવુડ અને શહેરીકરણ કરી રહ્યું છે. હિન્દી અંગ્રેજી મીશ્રીત ‘હિન્ગલીશ’ મહાનગરોમાં વીકસવા લાગી છે.

વૈશ્વિકીકરણનું એક પાસું છે લોકોનું એકીકરણ. આ સારી વાત છે. સંસ્કૃતી, ધર્મ, ભાષા, જાતી વગેરેના ભેદભાવ તો મોટાભાગના ઝઘડાઓનાં મુળમાં છે. આ ભેદભાવ જેટલા ઓછા થાય એટલા ઝઘડાનાં કારણ ઘટે. આનો મતલબ એમ નથી કે ભાષાઓ લુપ્ત થવાથી ઝઘડાઓ મટી જશે. એકીકરણને લીધે લોકો વચ્ચેની ગેરસમજો ઓછી થાય. વાડાબંધીને નામે ઉશ્કેરનારને સાથ આપનાર ઓછા થાય.

ભાષાનું ગૌરવ અને ભાષાના ઝનુન વચ્ચે પાતળી ભેદરેખા છે. મુમ્બઈમાં દેખાતું મરાઠીનું ‘મહત્વીકરણ’ આ ભેદરેખા ઓળંગતું હોય એમ લાગે છે. ગૌરવ ક્યાં પુરું થાય અને ઝનુન ક્યાં શરુ થાય એ કોણ નક્કી કરે ? કોઈ કરે તોયે ઝનુનીઓને કોણ રોકી શકે ?

મુળ વાત ભાષાને બચાવવાની છે. એ કેટલી વાજબી છે, કેટલી જરુરી છે અને કેટલી શક્ય છે એ વીશે કોઈની વાતોમાં આવ્યા વગર દરેકે શાન્તીથી વીચારવાનું છે. બહારનું કોઈ બળજબરીથી આપણી માતૃભાષાને મીટાવવા માંગતું હોય તો એને અટકાવવા આપણાથી શક્ય હોય એટલું બધું કરી છુટીએ; પણ કાળચક્રને લીધે માતૃભાષાનાં પોતાનાં સંતાનો એને છોડવા ઈચ્છતાં હોય ત્યારે એને ટકાવી રાખવાના થોડા લોકોના પ્રયાસથી ખાસ ફરક ન પડે.

ભાષા બચાવવાનું કામ કોઈ એક વ્યક્તી, કુટુંબ કે સંસ્થાના ગજા બહારની વાત છે. એકીકરણના મુખ્ય પ્રવાહની વીરુદ્ધ જવું ખુબ અઘરું હોય છે. જે પેઢી પુરી તાકાતથી માતૃભાષાને બચાવવાની કોશીશ કરે તે ભાષાનો વીલોપ એક પેઢી દુર ઠેલી શકે. આવતી પેઢી કઈ રીતે વીચારશે તે કોણ જાણે છે !

વીશ્વની દરેક વસ્તુની એક્સપાયરી ડેટ છે. સંસ્કૃતીઓ અને સામ્રાજ્યો લુપ્ત થયાં છે. સુર્ય, ચંદ્ર, પૃથ્વી બધા નાશવંત છે. હાલ અસ્તીત્વમાં છે એના કરતાં ઘણી વધુ ભાષા-બોલીઓ લુપ્ત થઈ ચુકી છે. આ ક્રમ ચાલુ રહેવાનો છે. તેથી ‘ભાષા બચાવ’ ઝુંબેશમાં કેટલી શક્તી, સમય અને સમ્પત્તીનું રોકાણ કરવું એ દરેકની સમજ પર આધાર રાખે છે.

આજે આન્તરપ્રાન્તીય અને આન્તરરાષ્ટ્રીય લગ્નો વધી રહ્યાં છે. શીક્ષીત યુગલોનાં આવાં લગ્નોમાં બન્ને જણ પોતાની પ્રાદેશીક ભાષા છોડીને હીન્દી કે અંગ્રેજીને અપનાવે એ શક્ય છે. એમનાં બાળકોની માતૃભાષા કઈ ? એમના માટે માતૃભાષા/પીતૃભાષા શબ્દ નીરર્થક બની જાય છે. એ જ રીતે વધુ ભાષાઓ જાણનાર શહેરનીવાસી માટે પણ માતૃભાષા કરતાં મુખ્યભાષા વધારે મહત્ત્વની બને છે.

ગુજરાતીને હાલ કંઈ જોખમ નથી. સમૃદ્ધ કુટુંબનાં બાળકો અંગ્રેજી સ્કુલમાં જઈ ગુજરાતીથી વીમુખ થાય છે એ વાત સાચી છે. બીજી બાજુએ કચ્છીઓ અને અન્ય પછાત વર્ગો ગુજરાતીમાં શીક્ષણ લઈ એને સમૃદ્ધ કરે છે. ગુજરાતીમાં આજે પહેલાં કરતાં વધારે વર્તમાનપત્રો, સામયીકો અને પુસ્તકો બહાર પડે છે તેમ જ વંચાય છે. અત્યારે તો તેનો શ્રેષ્ઠ સમય ચાલી રહ્યો છે.

આઠ-દસ પેઢીઓ પછી જે પણ થવાનું હશે એને અત્યારથી બદલી ન શકાય. જ્યારે પણ ગુજરાતી લુપ્ત થવાને આરે હશે ત્યારે બીજી પ્રાદેશીક ભાષાઓની પણ એ જ હાલત હશે. ત્યારે ભારત સાચા અર્થમાં અખંડ દેશ બનતો હશે. એ સમય રાજી થવાનો હશે; અફસોસ કરવાનો નહીં. ગુજરાતીના સન્દર્ભમાં અત્યારની ‘ભાષા બચાવો’ ઝુંબેશ, વાણી-વીલાસથી વધુ ન પણ હોય !

ભાષાને બચાવવા કરતાં જંગલો, પાણીના સ્રોત, ખનીજ તેલ, અન્ય ખનીજ પદાર્થો, પર્યાવરણ વગેરે જેવી કુદરતી સમ્પત્તી બચાવવાની તાતી જરુર છે. એ પ્રત્યે દુર્લક્ષ સેવીશું તો ભાષાને બચાવવા માટે આપણા વંશજો જ નહીં રહે !

—મુરજી ગડા

(લેખ લખ્યા તારીખ : June-2015)

લેખક સમ્પર્ક:

શ્રી. મુરજી ગડા, 1, શ્યામવાટીકા સોસાયટી, વાસણા રોડ, વડોદરા-390007 સેલફોન: 97267 99009

ઈ-મેલ : mggada@gmail.com

કચ્છી જૈન સમાજ, અમદાવાદના માસીક મુખપત્ર 'મંગલ મન્દીર'ના, 2012ના એપ્રિલ માસના અંકમાં પ્રકાશીત થયેલો લેખકનો આ લેખ, અમે અહીં 'સ.મ.' માટે લીધો ભાઈ ગોવિંદ મારુના 'અભીવ્યક્તી' બ્લોગ <https://govindmaru.wordpress.com/> ઉપરથી..

લેખકશ્રી અને ભાઈ ગોવિંદ મારુનો ખુબ ખુબ આભાર.. ..બળવન્ત પટેલ અને ઉત્તમ ગજ્જર..

'સન્ડે ઈ-મહેફીલ' - વર્ષ: અગીયારમું - અંક: 335 - November 15, 2016

'ઉંઝાજોડણી'માં અક્ષરાંકન: ગોવિંદ મારુ - govindmaru@gmail.com

@ @ @ @ @

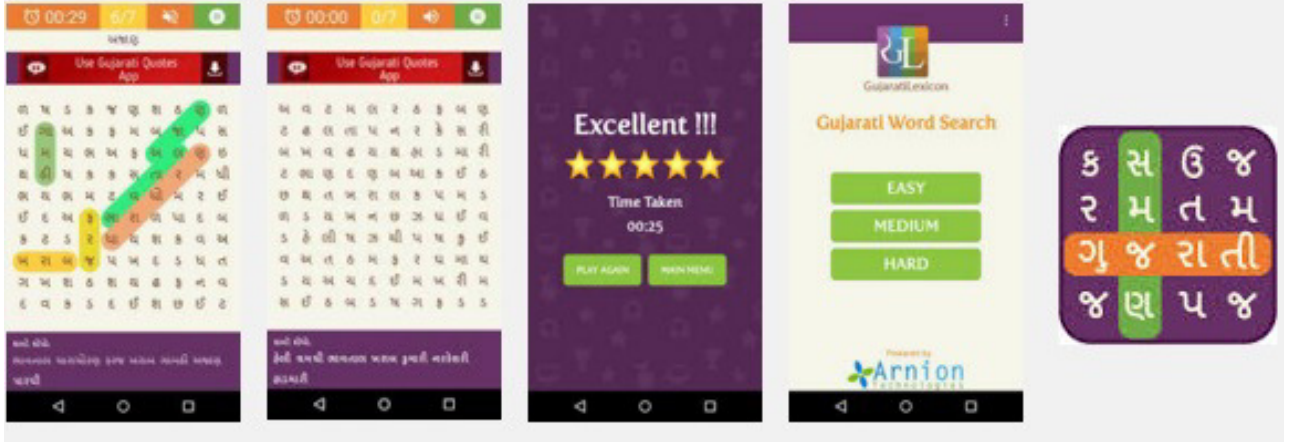
ખુશખબર

ગુજરાતીલેક્સિકન દ્વારા રજૂ કરાયેલી કેટલીક ઉપયોગી મોબાઇલ એપ્લિકેશનની માહિતી, અહીં નીચે તમારી જાણ માટે આપવામાં આવી છે જે જોવા વિનંતી :

1. ગુજરાતી વર્ડ સર્ચ ગેમ : એન્ડ્રોઇડ પ્લેટફોર્મ ઉપર કાર્યરત ગુજરાતી ભાષાની સર્વ પ્રથમ શબ્દ રમત એટલે 'વર્ડ સર્ચ' ગુજરાતી. આ એપ્લિકેશનની મદદથી તમે ગુજરાતી ભાષાના શબ્દો રમત રમતાં રમતાં શીખી શકો છો. અંગ્રેજી વર્ડ સર્ચ રમત જેવી મજા હવે તમે ગુજરાતી વર્ડ સર્ચ રમતમાં મેળવી શકો છો.

આ એપ્લિકેશન તમે અહીં આપેલી લિંક ઉપરથી ડાઉનલોડ કરી શકશો :

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.arnion.wordsearchgujarati>

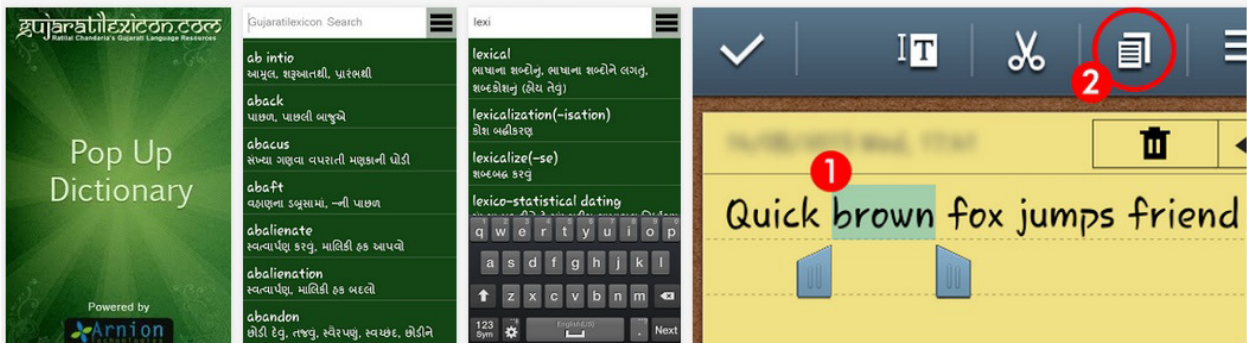

2. **ગુજરાતી ડિક્શનરી :** પોપ અપ ડિક્શનરીના નામે પહેલાં ઓળખાતી આ એપ્લિકેશન હવે તમે એન્ડ્રોઇડ અને આઇફોન બન્નેમાં ડાઉનલોડ કરી શકો છો. આ એપ્લિકેશન દ્વારા તમે આઇફોનમાં અંગ્રેજી – ગુજરાતી અને ગુજરાતી – અંગ્રેજી એમ બે ઓફલાઇન ડિક્શનરી મેળવી શકો છો જ્યારે એન્ડ્રોઇડમાં આ બે ઉપરાંત ગુજરાતી – ગુજરાતી અને અંગ્રેજી – અંગ્રેજી ડિક્શનરી પણ મેળવી શકો છો.

આ એપ્લિકેશન ઇનબિલ્ટ સર્ચ બોક્સ, ગુજરાતી સપોર્ટ, ઓટો સજેસ્ટ શબ્દોની સુવિધા તેમ જ એપ્લિકેશનની બહાર નીકળ્યા વગર શબ્દનો અર્થ બતાવે છે. આ એપ્લિકેશન ડાઉનલોડ કરવા માટે નીચે આપેલી લિંક પર ક્લિક કરો.

iPhone : <https://itunes.apple.com/in/app/english-gujarati-lexicon/id892771958?mt=8>

Android : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.arnion.glpopup>

ગુજરાતીલેક્સિકનની ઉપર જણાવેલી એપ્લિકેશન વિશે કે બીજી એપ્લિકેશન વિશે કોઈ પણ માહિતી જોઈતી હોય કે કોઈ પ્રશ્ન હોય તો આપ info@gujaratlexicon.com ઉપર ઈમેલ કરી શકો છો અથવા 079-4004 9325 ઉપર મૈત્રી શાહનો સંપર્ક કરી શકો છો. ધન્યવાદ..

@ @ @ @ @

More than **3,17,25,000** Gujarati Language lovers have visited

<http://www.gujaratlexicon.com>

More than **50,70,000** have visited Digital Bhagwadgomandal

<http://www.bhagwadgomandal.com>

More than **7,98,000** have visited Lokkosh

<http://lokkosh.gujaratlexicon.com>

More than **2,23,000** have visited Global-Gujaratlexicon

<http://global.gujaratlexicon.com>

@ @ @ @ @ @ @ @ @